

بسم الله الرحمن الرحيم

سخن در عناوین اولیه و ثانویه بود گفتیم گاهی تعبیر به عناوین اولیه و ثانویه می شود و گاهی احکام اولیه و احکام ثانویه گفته می شود، هر دو حکم اولی و ثانوی از احکام شرعیه هستند. معنای احکام و احکام ثانویه را گفتیم و عناوینی از احکام ثانویه بیان شد.

ماده اصل سوم قانون اساسی

اصل سوم قانون اساسی به عنوان یک اصل کلیدی دارای یک ماده کلیدی است.

اصل سوم قانون اساسی: دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

۱۰- ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضرور

این بند از اصل سوم کلیدی است که پشتوانه این بند می تواند احکام اولیه و می تواند احکام ثانویه باشد به عبارت دیگر یک بخش از نظام اداری صحیح مالیت ها و عوارض شهرداری و مواردی که برای اداره شهر لازم است مثلاً مردم پول می دهند خیابان، بوستان و ورزشگاه برای آنها ساخته شود.

ان قلت: با پرداخت خمس و زکات این اقدامات برای زندگی مردم فراهم می شود

قلت: مشروط به اینکه همه خمس و زکات خود را انجام بدهد ولی همه تکالیف شرعی خود را انجام نمی دهند بنابراین روش عقلایی برای اداره صحیح، خود مردم هزینه آن را تامین کنند؛ البته باید قانونمند باشد و اجحاف در آن صورت نگیرد؛ اجحاف موجبی می شود کار ظالمانه و خلاف شرع بشود. به همان اندازه نظام اداری صحیح برای اداره کشور لازم است اجحاف و قانونمند بودن واجب است.

احداث خیابان ها و بزرگ راه ها متناسب با امکانات و وسایل نقلیه موجود لازم است؛ روشن است با وسایل نقلیه گذشته نمی توان زندگی کرد. احداث خیابان ها و بزرگ ها هزینه دارد باعث می شود خانه هایی و مساجد و محسینه هایی تخریب بشود عناوین ثانویه با رعایت شرایط تخریب آنها جایز است مثلاً خانه ای که برای احداث بزرگ راه و خیابان تخریب می شود باید با قیمت روز و قیمت عادلانه را به صاحب خانه بدهند. عنوان ثانوی یک

عنوان ضروری است وقتی عنوان ثانوی می گوید جایز است خانه دیگری را برای احداث خیابان تخریب کند به این معنی نیست که به صورت مجانی انجام شود بلکه باید قیمت خانه با قیمت روز و عادلانه پرداخت شود. بنابراین عنوان ثانوی می گوید برای زندگی مردم در شهر خیابان احداث بشود.

در عرصه پزشکی مسائل جدید فراوانی پیش آمده است که راه حل آنها با عنوان ثانوی است مثلاً برای آموزش پزشکی به دانشجو نیاز به تشریح جسد میت است باید با بدن آشنا شود که قلب و ریه و کلیه را بداند در کجای بدن قرار داد که با تشریح جسد میت انجام شود. در روایت وارد شده «ایاکم و المثلة و لو بالکلب العقور» از قطعه قطعه کردن بدن اجتناب کنید هر چند جسد سگ گزنده و مزاحم باشد؛ زنده و مرده جسد و بدن مسلمان احترام دارد و در مقابل اگر جسد ترشیح نشود دانشجوی پزشکی نمی تواند پزشک شود بنابراین جامعه پزشکی نیازمند تشریح جسد میت است

ان قلت - این تشریح را با جسد کافر انجام بدهند

قلت - گاهی جسد میت کافر در سترس نیست نمی توان آموزش پزشکی را تعطیل کرد بنابراین می توان برای آموزش پزشکی جسد میت مسلمان را تشریح کرد ولی ضوابط شرعی را رعایت کنند مثلاً بعد از پایان دوره و تشریح جسد میت را دفن کنند. عنوان اولی می گوید ایاکم و المثلة ولی ضرورت تشریح آن را جایز می داند پس با عنوان ثانوی جایز است.

مساله پیوند اعضاء در پیوند اعضاء مثلاً کلیه یکی را قطع می کنند و پیوند می کنند به دیگری که زنده است. یا شخصی مرگ مغزی کرده قلب، کلیه و چشم او را به بیمار دیگری پیوند می زنند. آیا این پیوند جایز است؟ تکلیف تطهیر آن و نماز خواندن با آن چیست؟ حکم اولی جایز نمی داند ولی حکم ثانوی چون احیای یک انسان است آن را جایز می داند. این مسائل در زمان پیامبر و معصومین نبود لذا فقیه باید همه جوانب را بررسی کند و حکم آن را بیان کند.

مساله دیگر تلقیح مصنوعی، آیا می توان نطفه شوهر و با ابزار پزشکی آن را در رحم همسر او که به طور طبیعی پذیرای نطفه نیست و یا در رحم بیگانه تلقیح و تزریق کرد آیا نطفه زن و شوهر در خارج رحم تلقیح شود و در رحم مصنوعی آن را پرورش بدهند، جنین در آن پرورش شود و متولد شود آیا جایز است؟ حکم این جنین متولد شده چیست مادر و خاله او کیست؟ آیا از رحم زنی که پرورش یافته و متولد شده ارث می برد یا ارث نمی برد؟

محارم او چه کسانی هستند؟ در مسائل مستحدثه در سال های گذشته بحث کردیم. آنچه در اینجا مهم نظر و مس زن نامحرم حرام است آری اگر زن و شوهر پزشک بودند قابل بررسی است. در این مسائل احکام اولویه فراوان است آیا در این موارد احکام اولیه یا ثانویه جاری است؟

مساله دیگر تزریق خون است، آیا تزریق خون غیر مسلمان به مسلمان یا تزریق خون مسلمان به کافر یا تزریق خون مرد مسلمان به زن نامحرم و بر عکس جایز است؟ حکم خرید و فروش خون چیست؟ شیخ انصاری در مکاسب می فرماید چون منفعت محله مقصود ندارد حرام است والان منفعت مقصود دارد و باعث احیای انسان است بنابراین ملح بحث عناوین ثانویه است.

مساله دیگر که در مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان مطرح شده است؛ اگر باقی ماندن جنین و تولد آن به صورت طبیعی برای سلامت و جان مادر سقط جنین و ختم حاملگی جایز است؟ و در صورت جواز در چه زمانی از بارداری مجاز است آیا باید قبل از دمیده شدن روح باشد یا بعد از دمیده شدن روح جایز است؟ و یا اگر بر اساس آزمایشات جدید جنین ناقص الخلقه است و تولد او سبب مزاحمت برای پدر و مادر و دیگران می شود آیا می توان حکم به سقط داد یا جایز نیست؟ برخی پزشکان می گویند ازدواج های فامیلی سبب برخی بیماری ها برای فرزندان است آیا چنین ازدواج هایی حرام است یا حرام نیست؟ تغییر جنسیت چه حکمی دارد این موضوع در زمان پیامبر مطرح نبوده است. مرد یا زن می خواهد زن و مرد بشود با مراجعه به پزشک جنسیت خود را تغییر می دهند مسائل متعدد فقهی پیش می آید مانند محرمیت و ازدواج آنها.

مسائل پزشکی محدود به این مسائل گفته شده نیست در استفتاءات مراجع تقلید این مسائل پزشکی مطرح شده است که برخی با عناوین ثانویه پاسخ داده می شود و برخی با عمومات و اطلاقات اولیه حل می شود.

در بخش عبادات تزریق آمپول برای روزه دار چه حکمی دارد، آمپول بی حس کننده و آمپول غذایی، آیا زن می تواند قرص های ضد بارداری را بخورد تا عادت ماه بارداری را به تاخیر بیندازد تا اینکه بتواند روزه ماه رمضان و مناسک حج مانند طواف و نماز طواف را بجا آورد؟ برخی با عناوین اولیه و برخی با عناوین ثانویه پاسخ داده می شود.